RIKSDAGENS PROTOKOLL.

1899. Första Kammaren. N:o 29.

Onsdagen den 10 maj.

Kammaren sammanträdde kl. 1 e. m.

Justerades protokollet för den 3 i denna månad.

Anmäldes och bordlades statsutskottets utlåtanden och memorial:

n:o 96, i anledning af Kongl. Maj:ts proposition angående försäljning till Luossavaara-Kiirunavaara aktiebolag af kronan tillhörig mark i Juckasjärvi socken i Norrbottens län m. m. jemte i ämnet väckta motioner;

n:o 98, med förslag rörande aflöningen för de vid lagtima riksdag hos kamrarne och de ständiga utskotten samt i Riksdagens kansli anstälde tjenstemän och vaktbetjente;

n:o 99, angående upptagandet af nytt statslån;

n:o 100, i anledning af väckt motion i fråga om upphörande af det från viss jord i Skåne, Halland och Blekinge utgående landgillet, äfven kalladt smörränta;

n:o 101, i anledning af väckt motion om skrifvelse till Kongl. Maj:t angående rätt för jordegare att inlösa till statsverket indragna hospitalsräntor m. m.;

n:o 102, i anledning af väckt motion angående användandet af Vestmanlands regementes s. k. knektelegomedelskassa m. m.;

n:o 103, i anledning af väckt motion om statsbidrag för lättande af väghållningstungan inom Lits och Hammerdals väghållningsdistrikt;

n:o 104, i anledning af Kongl. Maj:ts proposition angående upplåtande till landtförsvaret af lägenheten Berrita Gurrislyckan inom Malmöhus län;

n:o 105, i anledning af Kongl. Maj:ts proposition angående efterskänkande af kronans rätt till danaarf efter förre fabriksarbetaren Lars Persson;

n:o 106, i anledning af Kongl. Maj:ts proposition angående försäljning af en till förra häradsskrifvarebostället 1 mantal Vestra Hälgestad n:o 1 Mellangård i Östergötlands län hörande lägenhet;

n:o 107, i anledning af Kongl. Maj:ts proposition angående upplåtelse af mark från förra landshöfdingebostället kungsgården Noret i Kopparbergs län för utvidgning af Falu stads område;

n:o 108, i anledning af Kongl. Maj:ts proposition angående upplåtelse åt Folkare härads tingshusbyggnadsskyldige af mark från kronohemmanet Åvesta i Kopparbergs län till plats för tingshus;

n:o 109, i anledning af Kongl. Maj:ts proposition angående försäljning af förra militiebostället $^3/_4$ mantal Hunna n:o 3 Östergård i Kronobergs län;

n:o 110, i anledning af Kongl. Maj:ts proposition angående försäljning af viss del af förra militiebostället 1 mantal Örby n:o 2 Bossgård i Elfsborgs län jemte kronans andel i fallet och vattnet i Viskaån utanför samma område m. m.; och

n:o 111, i anledning af Kongl. Maj:ts proposition angående försäljning af Alnarps kungsgård underlydande gatehusen n:is 12 och 13 Lomma; äfvensom

särskilda utskottets memorial n:o 2, angående aflöning åt utskottets sekreterare och vaktbetjening.

Föredrogs och företogs punktvis till afgörande statsutskottets under gårdagen bordlagda utlåtande, n:o 94, angående beräkningen af statsverkets ordinarie inkomster.

Punkten a).

Utskottets hemställan bifölls.

Ifrågasatt afskaffande af mantalspenningarne.

Punkten b).

Herr Wærn: Det kan ju nu icke komma i fråga att fästa något afseende vid motionen på grund af det beslut, som redan fattats under punkt a. I utskottets motivering förekommer emellertid ett uttalande, hvars rigtighet jag bestrider. Statsutskottets motivering är nemligen följande: »Jemte erinran att framställningar om mantalspenningarnes afskaffande gjorts vid 1884, 1888, 1889, 1895 och 1896 årens riksdagar, men alltjemt blifvit, i enlighet med statsutskottets förslag, af båda kamrarne afslagna, får utskottet, som vidhåller den af statsutskottet förut i denna fråga uttalade åsigt, med afseende å den nu väckta motionen anföra, att, då den afser en statsregleringsperiod, hvaröfver det icke tillkommer innevarande Riksdag att besluta, den icke bör kunna till någon Riksdagens åtgärd föranleda.» Det är detta antagande, som jag måste förneka, och dess befästande på något sätt måste anses såsom en minskning af Riksdagens rättigheter. Riksdagen har tillförene flere gånger beslutat utgifter, som afse en kommande tid. Det är

onyttigt att erinra om grundskatterna. I afseende å dessa var beslutet åtföljdt af lag. Men vi hafva äfven andra dylika frågor, der någon lag icke behöfts och der dock sådana beslut blifvit fattade. I statsutskottets memorial för 1897 läser jag under punkt 4:o: »de af 1896 års Riksdag för år 1898 beviljade 1,500,000 kr. till låneunderstöd för enskilda jernvägar» etc. När Riksdagen 1896 kunde bevilja ett anslag, som skall utgå 1899, kan jag icke finna någon omöjlighet för att hvilken riksdag som helst, om skäl dertill förefinnes, beslutar en utgift äfven för ett kommande år. Jag har blott velat inlägga denna reservation mot den af statsutskottet uttalade meningen.

Ifrågasatt afskaffande af mantalspenningarne. (Forts.)

Efter härmed slutad öfverläggning biföll kammaren hvad utskottet i föreliggande punkt hemstält.

Föredrogs, men bordlades å nyo på flere ledamöters begäran statsutskottets nästlidne dag bordlagda utlåtande n:o 95.

Föredrogs och företogs punktvis till afgörande statsutskottets sistlidne dag bordlagda memorial, n:o 97, angående statsregleringen för år 1900.

Punkten 1.

Om öfverförande af öfverskott och inkomster till fonden för reserverade medel.

Herr Wærn: Herr grefve och talman, mine herrar! I denna motion har jag såsom hufvudmotiv anfört, att mot den vanliga tiden för en riksdags afslutande blifva krafven på riksdagsmännens hemkomst oafvisliga, och särskildt för landtbrukarne är väl detta i medlet af maj oftast fallet. Det blir då en så stark och allmän åtrå efter riksdagens snara slut, att dess förlängning för beredande af rymligare tid för vissa frågors behandling ej kan ske. Mången gång är dock den nödtvungna snabba behandlingen af vigtiga ärenden mycket olämplig och har ej undgått att väcka förargelse. Jag hemställer nu, då jag ser på kammarens ringa antal närvarande ledamöter, om det verkligen icke finnes skäl att anse, att vigtiga ärendens behandling sker på ett sätt, som icke torde vara fullt lämpligt. Jag har då sökt tänka ut hvad orsaken är och har funnit den vara, att alla dessa vigtiga ärenden skola behandlas, sedan de ordinarie hufvudtitlarne blifvit afgjorda, och att först derefter bevillningen skall bestämmas. Jag har påvisat, att det icke längre är bevillningen, som rättar sig efter utgifterna, utan utgifterna, som skola rätta sig efter bevillningen. Detta mitt ordande och det förslag jag väckt i sammanhang dermed har statsutskottet förstått eller velat förstå så, att jag menat, att bevillningen skulle gå först och utgifterna sedan, och detta skulle vara

Om öfverförande af öfverskott och inkomster till fonden för reserverade medel. (Forts.)

mot grundlagen. Detta vore också mycket rigtigt mot grundlagen, men jag har ej heller föreslagit något sådant. Jag har i afseende härå skrifvit: Om nu Riksdagen icke disponerade hela detta öfverskott, utan qvarlemnade en del deraf, eller vid statsregleringens uppgörande väl toge hela öfverskottet i beräkning, men, när det visade sig, att inkomsterna öfverstego eller utom bevillningen fullt betäckte samtliga utgifterna, till fonden lemnade ett så stort belopp, att derefter för behofvens fyllande återstode just så mycket, som ansåges böra genom bevillning uttagas, etc. Detta är mitt uttryck. I slutyrkandet har jag sagt: Om förenämnda förfaringssätt antages, finnes ej längre något hinder för att å de tider, statsutskottet finner lämpligast, i riksdagens början, eller under dess fortsättning, företaga behandling af de ärenden, som hittills blifvit uppskjutna till sjelfva slutet af riksdagen, för att afgöras i samband med statsregleringen, och då denna endast skulle bestå i jemförelse af de då kända faktorerna: beloppen af beslutade utgifter, beloppen af beräknade inkomster och beloppet af den bevillning, som i sig sjelf ansåges lämpligast, så skulle beräkningen af det tillskott, som skulle göras till fonden för reserverade medel, eller den fyllnadssumma, som derifrån skulle hemtas, ej gifva anledning till riksdagens förlängning. Då jag således endast talat om den bevillning, som ansåges lämpligast, kan jag icke finna annat än att det är alldeles origtigt af statsutskottet att, med hänvisning till regeringsformens 62 §, säga: »I öfverensstämmelse härmed bör ock, såsom hittills förfarits, den allmänna bevillningen fastställas först efter det riksstatens samtliga utgifter å ena sidan och deras öfriga inkomsttitlar å den andra blifvit bestämda.» Enligt utskottets mening utgör nämnda grundlagsstadgande ett bestämdt hinder för antagande af motionärens berörda förslag», hvarpå följer hemställan, att det skall afslås. När jag föreslagit, att man skulle beräkna den bevillning, som *ansåges* lämpligast, har utskottet icke varit berättigadt att säga, att bevillningen skulle fastställas förr, än de andra utgifterna blifvit bestämda. Och jag hemställer, om det icke länge varit förhållandet, att utskottet ganska väl haft klart för sig, hvad Riksdagen velat i afseende å bevillningens bestämmande, om tilläggsbevillning vore nödvändig eller icke. Det är ju ingenting, som utgör hinder för att Riksdagen, när den har öfverskott, behåller en del deraf för att möta kommande tiders brist. Vi hafva under åtskilliga år lefvat i ganska goda tider, men ingalunda är det ur mannaminne, som det uppstått verklig brist i statsförvaltningen. Många af oss minnas nog, huru det var 1879; då hade Kongl. Maj:t några år förut, nemligen 1873, föreslagit en besparing af inkomster, som blefve öfverflödiga, men Riksdagen svarade icke ens på den kongl. propositionen. Man helt enkelt använde dessa öfverskott till jernvägsbyggnader. 1891 och 1892, om jag minnes rätt — åtminstone var det i början af 1890-talet —,

fick fonden för reserverade medel vidkännas brist i stället för öfverskott.

Om öfverförande af öfverskott och inkomster till fonden för reserverade medel. (Forts.)

Ingen af oss är väl så lättsinnig, att han tror, att det alltid skall vara goda tider, utan att det äfven för statsverket kan komma dåliga tider. Då är det bra mycket bättre att hafva något att möta dessa med i stället för att vara tvungen att tillgripa ökade skatter. Utskottets motivering går ut på, att en sådan förtänksamhet är stridande mot 62 § regeringsformen, hvilket förefaller omrimligt. I denna sena timme på riksdagen är emellertid ingenting att göra.

Efter härmed slutad öfverläggning biföll kammaren hvad utskottet i föreliggande punkt hemstält.

Punkten 2.

Utskottets hemställan bifölls.

Punkten 3.

Afsättning till arbetareförsäkringsfonden.

Herr Sandberg: Så länge jag har en röst inom den svenska Riksdagen, kommer jag städse att uttala min bestämda protest mot Riksdagens enligt min uppfattning orättfärdiga och okloka beslut att år efter år anvisa 50 à 60 millioner till stärkande af vår förmåga att försvara oss mot möjligen blifvande yttre fiender, under det att endast den relativt obetydliga summan af 1,400,000 kronor anvisas till bekämpande af våra inre fiender socialisterna. Dessa våra inre fiender, hvilkas sträfvan går ut på upplösning af all ordning i vårt samhälle, äro sannerligen fullt ut lika farliga som någonsin yttre fiender. Men förr än vi hafva gjort allt hvad i vår magt står för att bereda våra arbetare af båda könen en menniskovärdig tillvaro på gamla dagar, vågar jag icke hoppas, att vi skola hafva någon framgång i vår strid mot socialismen. Det förefaller synnerligen betecknande, att förra gången förslaget till ålderdomsförsäkring var före — hvilket förslag afslogs af denna kammare — socialisternas ledare mot detta förslag intogo en så kylig och snart sagdt afvisande hållning. Man torde deraf kunna sluta, att de högst ogerna vilja släppa ifrån sig ett sådant agitationsmedel, som det att Riksdagen icke ville göra något för arbetarnes ålderdom. Om den redbare man, riddaren utan fruktan och tadel, herr Treffenberg, som på fullt allvar var arbetarnes vän, i denna stund lefde och funnes qvar i Riksdagen, hade statsutskottet kanske betänkt sig mer än en gång, innan det framlade detta förslag i riksdagens sista timme, utan framkommit med det långt förut, så att man kunnat framställa yrkande om förhöjning af detta anslag. Nu tjenar ju ett sådant yrkande icke till något.

Jag har endast velat uttala denna protest.

Öfverläggningen förklarades härmed slutad, hvarefter kammaren biföll hvad utskottet i nu föredragna punkt hemstält.

Punkten 4.

Utskottets hemställan bifölls.

Punkten 5.

Ifrågasatt förslagsanslag till restitution af tillverkningsskatt för denatureradt bränvin.

Herr Wærn: Nog är det väl en så betydande oegentlighet, att den borde fästa Riksdagens uppmärksamhet och föranleda till någon åtgärd, att, då Riksdagen utgifver en riksstat, enligt hvilken inkomster och utgifter skola motväga hvarandra, det oaktadt utöfver dessa utgifter i räkenskaperna också förekomma helt andra. Om jag t. ex. jemför rikshufvudboken för 1888 och samma års riksstat, så finner jag följande. I riksstaten finnas upptagna följande anslag utom hufvudtitlarne: till fortsättning af arbetena å stambanan norr om Sollefteå 500,000 kr., till anskaffande af ny rörlig materiel vid statens redan trafikerade jernvägar 500,000 kr. samt till anskaffande af rörlig materiel uteslutande för de norrländska statsbanelinierna 250,000 kr., summa 1,250,000 kr. Går jag till kapitalkonto för rikshufvudboken för samma år och ser efter hvad som utbetalats, finner jag följande poster utom hufvudtitlarne: till ersättning af vissa kostnader för rustningar af flottans fartyg och andra åtgärder för neutralitetens upprätthållande, 4,813 kr. 27 öre, reservation, som omförts till något af flottans anslag; till fortsättning af arbetena å stambanan norr om Sollefteå 500,000 kr., till anskaffande af ny rörlig materiel vid statens redan trafikerade jernvägar 500,000 kr. och till anskaffande af rörlig materiel uteslutande för de norrländska statsbanelinierna 250,000 kr. — de tre sista beloppen tillhopa utgörande 1,250,000 kr. eller alldeles lika med riksstaten —, men så kommer något annat, först enskilda verks och personers andelar i böter 358: 86 — hvarmed förhåller sig så, att Riksdagen flera år förut genom lag afskaffat, att enskilda personer skulle hafva andel i böter; men som det icke kunde gå så fort med tillämpningen, återstod ännu 1888 detta belopp, som således måste utgå utom hufvudtitlarne — och slutligen restitution af tillverkningsskatt för bränvin, som användes för tekniskt eller vetenskapligt behof, 224,799: 42. Beträffande den sistnämnda utgiftstiteln, så hade restitution fortgått på det sättet och fortgick så äfven 1889 och 1890. Men 1890 utfärdades en kongl. författning om denaturering af bränvin, hvilken stadgade, att vid försäljning af denatureradt bränvin skulle skatten restitueras. Till följd deraf steg detta belopp, så att det utgjorde i rundt tal

1891	kr.	593,932: —
1892	»	504,347: —

1893	Kr.	534,549: —
1894	»	606,960: —
1895	»	710,024: —
1896	»	744,617: —
1897	»	919,989: —

Ifrågasatt förslagsanslag till restitution af tillverkningsskatt för denatureradt bränvin.

(Forts.)

och jag har i dag fått uppgift om att restitutionen för 1898 uppgått till 992,768 kr. Jag har icke kunnat anse det vara med god ordning förenligt att, utom hvad Riksdagen i riksstaten upptagit, statskontoret skall hafva att utbetala belopp, som gå upp till i det närmaste en million, för hvilken utgift icke är sörjdt. Här vet jag, att vid beräkning af bränvinsbränningsmedlen statskontoret gör afseende vid detta och bemödar sig att få en nettosumma, som icke öfverskrider hvad som efter afdrag af restitutionen bör återstå. Och Kongl. Maj:t och Riksdagen pläga följa statskontorets beräkning. Men det är icke visst, att den verkligen ingår och lemnar ett restitutionen motsvarande öfverskott. Och huru går det, om det blir brist i statsregleringen? Jag nämnde i mitt förra anförande, huru brister uppstått 1879 och äfven under senare år i början af 1890-talet. Böra vi icke åtminstone så mycket förutse en sådan möjlighet, att vi icke helt lättsinnigt låta ett sådant förhållande fortfara, att utöfver hvad som är i riksstaten upptaget skall utgå ett belopp af en million? Jag har icke fått rigtigt reda derpå, men förmodligen var det redan från början sagdt, att restitutionen skulle utgå af bränvinsmedlen, liksom postverkets anslag utgår af postmedlen, telegrafverkets af telegrafmedlen, lotsverkets af fyr- och båkmedel, men alla dessa utgifter äro dock upptagna på den ordinarie staten, under det att restitution af tillverkningsskatt för denatureradt bränvin icke är der upptagen.

Jag kan icke vänta, att Riksdagen nu skall fästa afseende vid dessa erinringar, men jag har icke kunnat underlåta att framhålla, att räkenskaperna böra vara sådana, att den ena delen öfverensstämmer med den andra. Jag skall icke göra något yrkande.

Efter det öfverläggningen ansetts härmed slutad, biföll kammaren hvad utskottet i föreliggande punkt hemstält.

Punkterna 6—14.

Hvad utskottet hemstält bifölls.

Föredrogs och lades till handlingarna sammansatta stats- och lagutskottets under gårdagen bordlagda memorial, n:o 11, i anledning af kamrarnes skiljaktiga beslut beträffande utskottets i memorial n:o 7 framstälda förslag till voteringsproposition.

Vid föredragning af bevillningsutskottets sistlidne dag bordlagda memorial, n:o 32, angående verkställd granskning af tulltaxan, biföll kammaren hvad utskottet i detta memorial hemstält.

Föredrogs å nyo och företogs punktvis till afgörande lagutskottets den 8 och 9 innevarande månad bordlagda utlåtande, n:o 65, i anledning af väckta motioner angående ändringar i gällande lagstiftning rörande fattigvården.

Om ändring af fattigvårdsförordningen.

Punkten 1.

Herr Leman: Jag anhåller att med några ord få förklara, hvarför herr G. Andersson, friherre Trolle och jag anfört reservation emot den första punkten af lagutskottets föreliggande utlåtande. Det har icke skett af den anledning, att vi icke funnit herr Sahlins motion vara i vissa afseenden beaktansvärd, utan derför att vi anse, att hela fattigvårdsförordningen borde undergå en genomgripande revision, men att tiden för en sådan revision ännu icke är inne.

Förhållandet är nemligen, såsom kändt, att kommunalskattekomitén ännu fortsätter sina arbeten, och en af dess förnämsta uppgifter bör, enligt min tanke, vara den att se till, huruvida icke de små kommuner, som äro mycket tyngda af fattigvårdsbördan, skola kunna få någon lindring deri. Detta åter står i sammanhang dels med frågan, huru långt den legala fattigvården skall sträcka sig, dels med frågan, huruvida det icke vore lämpligt, att flera små fattigvårdsdistrikt sammansloges till ett större, dels ock med frågan om inrättande af tvångsarbetshus. Alla dessa frågor stå i ett så organiskt sammanhang med hvarandra, att det icke synes mig vara skäl att afgöra en fråga utan i förening med de andra.

Det är på denna grund, som jag anser mig böra yrka afslag på den nu föredragna punkten.

Herr Sandqvist: Det är visserligen en sanning, såsom den föregående talaren framhållit, att fattigvårdsstadgan bör omarbetas i ett sammanhang, men af hans yttrande framgick också, att vid omarbetandet skulle komma att tagas under ompröfning en mängd omständigheter, som torde vara af beskaffenhet att göra detta omarbetande mycket svårt och framför allt låta det draga ut mycket långt fram i tiden.

Då det är väl kändt, huruledes de paragrafer, uti hvilka lagutskottet begärt ändring, genom olika tolkningar hafva medfört stora svårigheter för fattigvårdsstyrelserna i kommunerna, må man icke undra på, om lagutskottet varit af den mening, att under tiden borde vidtagas någon åtgärd för att få en ändring här vid lag.

Om ändring af fattigvårdsförordningen. (Forts.)

Den i § 1 införda bestämmelsen angående den allmänna fattigvården tolkas så, att den kommer att medföra omensklighet. Och framför allt, om man sätter §:ns tillämpning i förbindelse med föreskrifterna om den s. k. frivilliga fattigvården, visar det sig ofta, att kommuner, som lemnat denna frivilliga fattigvård, hafva föga utsigt att få densamma af vederbörande ersatt. För det understöd, de af allmän mensklighet funnit sig nödsakade att lemna, få de icke någon ersättning. Det husbondevälde, som fattigvårdsstyrelsen bör hafva i det fallet, då qvinna eller barn erhålla understöd till följd af att familjeförsörjaren försummat sin pligt, bör också i väsentlig grad förändras eller utvidgas. Som det nu är ställdt, kommer familjeförsörjaren i de flesta fall att undgå den påföljd, som fattigvårdsstadgan bestämmer. Såsom en liten erinran om den uppfattning, som i detta hänseende gäller i landsbygden, och jag tror i hela landet i allmänhet, kan jag anföra en tidningsnotis, som jag såg just i dag. Det heter der: »Sundsvall, tisdag. Kubikenborgs fackförening har till kommunalnämnden i Skön ingifvit begäran om sammankallande af kommunens röstberättigade för att uttala sig angående de förhållanden, som uppstå med anledning af konflikten vid Kubikenborg. I skrifvelsen framhålles, att om icke åtgärderna att ej blott vräka arbetarne ur verkets bostadslägenheter, utan äfven inköpa hus för att hindra de vräkta att skaffa sig bostäder upphöra, så se de sig tvungna att lemna sina familjer åt kommunen till försörjning och sjelfva bege sig till annan ort för att söka uppehälle.» Naturligtvis skulle ett sådant uttalande i skrifvelsen icke förekommit, om icke vederbörande hade klart för sig, att de kunna utan risk lemna sina familjer åt fattigvården. Såsom det nu är ställdt, kan fattigvårdsstyrelsen först efter en massa omvägar få dessa försumlige familjeförsörjare under sin lydno. Men dessa formaliteter äro sådana, att de snarare bidraga till att lägga hyende under lasten och uppmuntra försumligheten. Det skall nemligen sökas hos Konungens befallningshafvande, ansökan skall delgifvas, vederbörande skall hafva tid att yttra sig m. m. Den, som vill undandraga sig sin skyldighet, får sålunda ett godt tillfälle att försvinna, och kommunen står fortfarande utan möjlighet att kunna sätta lagens bud i verket.

Under sådana förhållanden, och då den s. k. lagliga fattigvården borde på något sätt utvidgas, samt möjligheten för kommunen att få försumlige familjeförsörjare under sin lydno verkligen är så ringa, att vi rundt omkring se stora olägenheter deraf föranledas, synes det mig, som om man, utan att vänta på den omarbetning, fattigvårdsstadgan utan tvifvel behöfver undergå, kunde våga besluta, i öfverensstämmelse med lagutskottet, att aflåta en skrifvelse till Kongl. Maj:t för att få de nu påpekade förhållandena rättade.

Jag tillåter mig derför yrka bifall till lagutskottets utlåtande.

Om ändring af fattigvårdsförordningen. (Forts.)

Herr Trygger: Blott några ord till ytterligare stöd för lagutskottets hemställan.

Det är en fråga för dagen, som nu föreligger, och en fråga, som kräfver sin lösning genast. Det är ju bekant, hurusom, när en arbetare helt och hållet öfvergifver sin familj och lemnar den utan allt understöd, kommunen är vanmägtig, med nuvarande bestämmelser, att komma till sin rätt. Det fordras derför skärpta bestämmelser i nämnda afseende. Detta torde hvar och en, som närmare tänkt på förhållandena, klart inse. Men det är också en annan sida, som bör tagas i betraktande. När mannen lemnar familjen och hustrun sitter hemma med barnen, så kan, med den tolkning, man gifver den nuvarande bestämmelsen, obligatorisk fattigvård icke lemnas hustrun, i fall hon eger förmåga att försörja sig sjelf, låt vara, att förtjensten icke är tillräcklig till barnens underhåll. Hade hon likasom mannen lemnat barnen och rest ifrån alltsammans, då hade fattigunderstöd lemnats barnen. Men just derför, att hon stannar hemma och arbetar samt sträfvar så mycket hon kan, men ändock icke lyckas få i hop så mycket, att det räcker åt alla, kan hon icke få fattigvård! Sådant anser jag vara origtigt. Här är periculum in mora, och jag vågar derför hemställa om bifall till lagutskottets förslag i denna punkt.

Herr Leman: Till hvad jag förut yttrat anhåller jag endast få tillägga, att äfven om man skulle lyckas få till stånd en lag med mycket mera skärpta och effektiva bestämmelser beträffande en familjeförsörjare, som af lättsinne eller liknöjdhet försummar sin familj, så vågar jag dock uttrycka den åsigten, att det blifver en lag endast på papperet. Hvad som kräfves, för att man skall kunna med effektivitet vända sig mot dessa försumliga familjeförsörjare, det är nemligen tvångsarbetshus. Såsom det nu är ställdt, är fattigvårdsstyrelsen alldeles vanmägtig gent emot dem. I förlitande på, att fattigvårdsstyrelserna, med de resurser, dessa för närvarande hafva att tillgå, icke kunna begagna sig af sin husbonderätt, lemna de sina familjer vind för våg och kasta dem på fattigvården. Först om och när vi i vårt land åstadkommit ordentliga tvångsarbetsanstalter, i hvilka de försumlige kunna insättas, först då kan man vänta sig större effektivitet af lagens bestämmelse. Det är derför jag hyser den åsigt, att frågan om tvångsarbetsanstalter måste upptagas i sammanhang med öfriga frågor om omarbetande af fattigvårdsförordningen; men härtill torde tiden ännu icke vara inne. En partiel revision af förordningen torde blifva af föga gagn. Lämpligast torde derför, enligt mitt förmenande, vara att afvakta tiden för en genomgripande reform.

Efter härmed slutad öfverläggning gjorde herr talmannen i enlighet med derunder förekomna yrkanden propositioner, först på

bifall till hvad utskottet i förevarande punkt hemstält samt vidare på afslag derå; och förklarade herr talmannen sig finna den förra propositionen, hvilken förnyades, vara med öfvervägande ja besvarad.

Votering begärdes, i anledning hvaraf uppsattes, justerades och anslogs en omröstningsproposition af följande lydelse:

Den, som bifaller hvad lagutskottet hemstält i punkten 1 af sitt utlåtande n:o 65, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, afslås utskottets hemställan.

Vid slutet af den häröfver anstälda omröstning befunnos rösterna hafva utfallit sålunda:

Ja — 60;
Nej — 22.

Punkten 2.

Utskottets hemställan bifölls.

Om nedsättning i vissa jernvägsfrakter.

Föredrogs å nyo Första Kammarens tillfälliga utskotts den 6 och 8 innevarande maj bordlagda utlåtande, n:o 12, i fråga om nedsättning i jernvägsfrakter för kalk till bergs- och jordbrukets behof och för landtmannaprodukter.

Grefve Taube: Det är med anledning af de sista orden i utskottets utlåtande, »dels genom restitution af en del af fraktkostnaderna», som jag anhåller att få säga några ord.

Jag ber då att få nämna, att för det första blir detta en helt och hållet ny princip för täckande af fraktkostnader, hvilken enligt min öfvertygelse ovilkorligen kommer att draga med sig mycket annat liknande. Riksdagen har att vänta hemställan om andra varuslag, för hvilka skola tillämpas liknande förhållanden. Dessutom synes mig, att det saknas utredning, huru med detta egentligen skall förfaras. Det är visserligen angifvet, att det skulle begäras ett förslagsanslag och att deraf ersättning skulle lemnas för fraktkostnaderna. Man har tagit Danmark såsom exempel. Men der äro till en början trafikförhållandena betydligt olika mot dem, vi hafva här i Sverige. Der är det korta sträckor mot hvad

Om nedsättning i vissa jernvägsfrakter. (Forts.)

här skulle blifva fallet. Dessutom är hela den summa, som der är anslagen, endast 30,000 kronor. Men om man nu får antaga, att en nedsättning i kalkfrakterna eller en restitution här skulle komma till stånd, så är det utlofvadt, att kalkfrakterna skulle stiga ända till 60 tusen vagnslaster. Äfven om detta är rikligt tilltaget, så tror jag dock, att denna trafik kommer att betydligt ökas. Jag vill då fästa kammarens uppmärksamhet på, att om någon restitution skall erläggas, som skall göra någon verklig nytta, så får man bereda sig på, att detta icke kan aflöpa för 10-tusental kronor, utan man får ovilkorligen antaga, att 100-tusental kronor komma att åtgå för att täcka den restitution, som här skulle lemnas.

Dertill kommer ett ytterligare skäl, som jag anser vara mycket vigtigt, och det är statsbanornas förhållande till de enskilda jernvägarne i samtrafik. Jag är alldeles öfvertygad om, att stora svårigheter till förfång för trafikanterna komma att uppstå, i fall Riksdagen vill sätta sitt sigill på att ingå till Kongl. Maj:t med en skrifvelse om, att restitution skall ega rum för en del frakter. Det blir omöjligt för kongl. jernvägsstyrelsen att genomdrifva någon nedsättning i samtrafiken, om det finnes en sådan bestämmelse, och jag är viss på, att hade det beslutats förut, så hade de 33 enskilda jernvägar, som nu gått in på en nedsättning af 30 procent under lägsta tariffen, icke medgifvit en sådan nedsättning, utan de flesta hade troligen opponerat sig deremot.

Då jag således anser detta icke vara lämpligt, får jag vördsamt yrka bifall till utskottets utlåtande, men med uteslutande af den sista raden, eller, med andra ord, att 2 mom. i klämmen måtte få följande lydelse: »samt huruvida för kalk, som för jordbrukets eller bergsbrukets behof fraktades å så väl statens som enskilda jernvägar, fraktkostnaderna kunde lindras genom nedsättning af fraktafgifterna».

Grefve Posse: Då den föregående talaren yrkade, att sista raden skulle utgå i utskottets hemställan, skall jag be att få yrka bifall till utskottets förslag oförändradt, enär Andra Kammaren förut antagit detsamma, och, om någon ändring här skulle göras, hela frågan komme att förfalla. Den föregående talaren nämnde, att principen om restitution är alldeles ny, men vågar jag påpeka, att så icke är förhållandet. Den, som väckt frågan till lif, är jernvägsstyrelsen sjelf, som genom cirkulär af 25 juni 1896 stadgade, att restitution i afgifterna skulle ega rum med 1 krona för hvarje 50 km., som en fullastad vagn fraktades på statens jernvägar. För min del skulle jag trott, att jernvägsstyrelsen skulle kunnat bevilja en nedsättning tillräckligt stor, för att icke restitution skulle behöfva ega rum. Men då jernvägsstyrelsen i sitt betänkande säger sig icke kunna gå ner i fraktlindringen längre än ytterligare 10 procent, och detta med föregående nedsättning skulle göra endast 30 procent, så blir nedsättningen allt för liten. Ty ett önskemål,

och mera än ett sådant, har varit hos de köpare af kalk till jordbrukets behof, som hafva längre sträckor att befrakta densamma på statens jernvägar, att en nedsättning af minst 50 procent komme att ega rum.

Om nedsättning i vissa jernvägsfrakter. (Forts.)

Att en nedsättning större än den, jernvägsstyrelsen tillstyrkt, kan ske, det är min på flera skäl grundade öfvertygelse, och sjelf säger jernvägsstyrelsen i sitt utlåtande på sid. 19 i betänkandet, att på grund af ökad trafik driftkostnaderna nedgått till 1,1 öre per nettotonkilometer, i stället för beräknade 1,3 öre. Denna kostnad, förmenar jag, torde med all sannolikhet, på samma sätt, som skett efter fraktlindringen år 1896, ytterligare kunna något nedbringas med den ökade trafik, som är att motse, om frakterna än vidare skäligen nedsättas. Jernvägsstyrelsen uppgifver också, att inkomsten för kalkfrakter å statens jernvägar per tonkilometer

utgör	2	öre	vid	en	väglängd	af 100	kilometer,
	1,5	»	»	»	»	» 200	»
	1,3	»	»	»	»	» 300	»
	1,2	»	»	»	»	» 400	»
	1,1	»	»	»	»	» 500	» .

Häraf framgår, att kalk kan fraktas å statens jernvägar intill 500 km. utan att driftkostnaden öfverstiger inkomsten och att på kortare vägsträckor den senare ej så obetydligt öfverstiga den förra. Med all säkerhet torde också kunna antagas, att så långa jernvägsfrakter af kalk som på 500 km. ej komma att ega rum annat än i undantagsfall, då, på sätt i min motion påvisas, medeltransportlängden af kalk och gödningsämnen under de sista åren, för hvilka jag kunnat skaffa mig kännedom, endast varit 74 och 75 km. Min åsigt och tro, jag upprepar det, är, att jernvägsfrakterna för kalk kunna, utan att förlust uppstår, nedsättas, och det af flera skäl, vida mera, än jernvägsstyrelsen föreslagit; men skulle så dock ej kunna ske eller anses vara lämpligt, och önskemålet på annat sätt kunna vinnas, får jag, helst det för tillfället endast gäller en utredning, yrka bifall till utskottets hemställan.

Herr Tamm, Hugo: Jag är för min del fullkomligt öfvertygad om, att de föreliggande motionerna äro framkomna i det bästa syfte, och att de, som det står i en af dem, äro uttryck för »tusende personers önskan» om nedsatta kalkfrakter. Jag hemställer, huruvida dylika önskningar kunna anföras som motiv för ett beslut af Riksdagen, som har att se frågan från flera håll och ur andra synpunkter. Som bevis på, att denna kammare delar denna min uppfattning, kan jag t. ex. anföra frågan om rösträttens utsträckning, som afgjordes mot de tusendes önskningsmål. Det är ju en den naturligaste sak, att man gerna vill hafva fördelar, när intet ansvar är förbundet vid desamma, men jag kan icke finna annat, än att Riksdagen måste med frånseende af intresserades för-

Om nedsättning i vissa jernvägsfrakter. (Forts.)

delar och personliga önskningar bedöma den föreliggande frågan efter sin egen innebörd och med hänsigt till dess konseqvenser. Jag anser verkligen dessutom, i likhet med den förste talaren, frågan vara så vigtig ur principiel synpunkt, att jag ej kan underlåta att beröra den något närmare, och skall härvidlag söka att syna utskottets egen motivering något noggrannare i sömmarna.

Det första motivet, som jag vill kalla barmhertighetsmotivet, framställes så, att flera orter äro vanlottade på kalk, och skulle t. ex. Öfre Norrlands myrar kunna genom detta förslag med fördel odlas. Ja, jag vill visst icke neka till, att många orter finnas, för hvilka en nedsättning i frakten för kalk vore önskvärd, men att den derför är behöflig för samma orter, är dermed ej bevisadt, och utskottet sjelft har framvisat ett exempel från herr Müllers egendom, der det visat sig, att äfven med nuvarande kalkfrakter alldeles ofantligt vackra resultat hafva uppnåtts, och att således frakterna för denne man ingalunda varit ruinerande. Jag skall ej heller ingå på det agronomiska spörsmålet, huruvida kalkning är under alla förhållanden utaf så synnerlig nytta; jag vill i detta fall påminna om ordspråket »rika föräldrar, men fattiga barn», men, som sagdt, jag vill ej nu gå in i någon diskussion om den saken.

Men när det talas om Öfre Norrlands myrars fördelar af nedsatta kalkfrakter, och man i sammanhang härmed hänvisar på de högst få ställen inom Sverige, der så billig kalk kan produceras, att jordbrukarne kunna använda densamma, så låtom oss, mina herrar, komma i håg, att Norrland är mycket rikare på mil än fattigt på kalk, och en af motionärerna säger fullkomligt rigtigt, att det är en orimlig tanke att köra kalken på axel långa vägar, så att Norrlands myrar med sina vidsträckta afstånd från jernvägarne kunna nog icke få någon fördel af detta.

Men jag öfvergår till utskottets jernvägsekonomiska funderingar. Man har sagt, att varans frakt öfverstiger dess värde vid inköpet, och detta vore en orimlighet. Ja, men huru går det då med frakterna för is eller grus m. m.? Skall då jernvägstaxan bestämmas efter priset å gruset, som kanske kostat nästan ingenting? Skall transportkostnaden gå ned till hvad varan har kostat, blefve ju transportersättningen för sådana varor äfven — nästan ingen. Det skulle, mina herrar, blifva en konstig taxa, om den skulle göras beroende af varans värde i dylika fall. Utskottet säger vidare som grundregel »mindre detaljvinst, ökad omsättning, större slutvinst». Ja, men naturligtvis endast under den förutsättning, att frakten verkligen gifver någon vinst alls, ty om på hvarje vägbit, som varan fraktas, förlust uppstår, kan ju ingen vinst uppstå, öka antalet varor och vägbitar huru man vill. Utskottet resonerar här, som det berättas om gamle Leja, som svarade, då han tillspordes, huru han kunde hålla sin affär uppe, när han efter egen utsago sålde så billigt, att han förlorade på hvar sak: jo, det är mängden, som gör det. Jag tror, att det är

endast under *en* förutsättning, som det ifrågavarande argumentet håller streck, och det är, att frakten är beräknad så, att den gifver någon behållning. Jag bestrider, att så är förhållandet med ens de af jernvägsstyrelsen föreslagna kalkfrakterna.

Om nedsättning i vissa jernvägsfrakter. (Forts.)

Jag kan för min del icke gilla jernvägsstyrelsens nedsättning till 30 procent under tariff 12, ty i afseende härå säger jernvägsstyrelsen sjelf, att vid längre frakter skall knappast trafikinkomsten betäcka transportkostnaden, och hvad betyder detta, uttryckt i siffror? Jo, efter mig lemnade upplysningar, uppgår trafikinkomsten till ungefärligen $^2/_3$ af det belopp, som det kostar jernvägsstyrelsen. Jernvägsstyrelsens totalutgifter är 20 millioner, hvarutaf endast de 11 $^1/_2$ millionerna äro utdelade på dessa kalkfrakter för att få dem så låga som möjligt. Således har jernvägsstyrelsen redan, enligt min uppfattning, i detta fall gått vida längre, än jernvägsstyrelsen hade bort göra. Men utskottet är långt ifrån nöjdt med detta. Fastän jernvägsstyrelsen bevisar, att de svenska kalkfrakterna äro lägre än i något af våra grannländer, lägre än i Finland, Tyskland och Danmark, säger likvisst utskottet, att man vill hafva en ytterligare utredning angående möjlighet till ytterligare fraktlindringar eller restitution af en del af fraktkostnaderna, och Första Kammarens utskott tillägger, att den danska restitutionen, som belöper sig till $^2/_3$ är enligt utskottets åsigt ganska väl afvägd. Här åberopas således Danmarks exempel, men när man åberopar en sak för jemförelses skull, bör man väl se till, att det också blir en *verklig* jemförelse.

Den åberopade danska öfverenskommelsen innehåller, *att* ett visst auktoriseradt sällskap har ansvaret vis à vis staten för hela denna transaktion, *att* nedsättningen i kalkfrakt är inskränkt till södra Jylland, således en mindre del af Danmark, *att* det erfordras bevis på, att kalken användes uteslutande till åker, äng eller mosse, *att* en mycket noggrann kontroll af staten kräfves härvidlag, samt *att* med kalk menas endast *rå mergel.* Men allt detta släpper utskottet. För säkerhets skull betonar utskottet, att det med kalk menar *alla slag af kaustik* och *kolsyrad kalk;* här skall allt gå utan undantag och utan någon som helst kontroll, och hvilken som helst, blott han innehar qvalifikationen att vara antingen bruksegare eller jordbrukare i Sveriges rike, skall få åtnjuta denna fördel, han må sedan använda sin kalk på mossar, i masugnar eller till byggen, eller, som rätt flitigt praktiseras vid större egendomar, sälja den privilegierade kalken i orten till alla dess behof af byggnader m. m., dervid etablerande en liten treflig detaljhandel med extra vinst på dessa nedsatta frakter.

Men jag vill göra en annan fråga: Är det så verkligen säkert, att jordbrukarne få vinsten, att den går till dem? När man på konstiga vägar, såsom här föreslås, vill drifva upp en så stor omsättning, månne då icke, i fall detta skulle lyckas, den ännu i vår tid gällande lagen om förhållandet mellan efterfrågan och tillgång

Om nedsättning i vissa jernvägsfrakter. (Forts.)

här kommer att få sin tillämpning, d. v. s. att, när kalkbehofvet framträder så starkt, att det möter svårigheter att effektuera efterfrågningarna härom, nog äfven dessa lyckliga kalkfabrikanter höja sina pris, och i följd häraf få nog de, som köpa kalken, betala den med det högre pris, som motsvarar fraktlindringen.

Jag får rent ut säga, att det dessutom för mig ter sig såsom en orättvisa, att just de herrar jordbrukare, hvilka bo nära jernvägsstation, skola hafva denna fördel framför alla andra. Nej, mina herrar, skola vi gå in på någon premiering, så förefaller det mig vida bättre att föreslå ett rent förslagsanslag, af hvilket hvarje jordbrukare får en viss ersättning för hvarje tunnland, han kalkar, för att han skaffar sig större inkomster på sin egendom. Då skulle åtminstone *alla* hjelpas och ej blott en liten del af Sveriges jordbrukare plockas ut.

Jag anser vidare hela detta utskottets förslag ytterst betänkligt såväl för hela vår jernvägsadministration som för de konseqvenser, hvartill den leder.

Jag upptager då ett af utskottets stora argument, då utskottet säger, att jernvägarne hafva »ett annat mål än sitt eget ekonomiska, och det är främjande af ett lands odling och välmåga». Ja visst, jag går längre och påstår, att de *endast* hafva detta senare ändamål, ty när man bygger jernvägar i vårt land, sker det ej för att i dem placera penningar, utan blott för att derigenom landets odling och välmåga skulle befordras. Men frågan är den: På hvad sätt sker detta bäst och lämpligast? Hittills har man, och jag eger någon erfarenhet om detta, då jag var med i den stora taxekomitén för några år sedan, sökt att undan för undan med rabatter och beviljade sänkningar af taxorna på erfarenhetens väg finna, huruvida större trafik kunde härigenom tillvinnas, och resultatet har varit, att också taxorna successivt fallit och prisen gjorts billigare, så snart erfarenheten visat, att detta kunnat ske, och således har vinsten alltid på naturlig väg kommit trafikanterna till godo på hvad jag skulle kalla den *indirekta* vägen. Men det är en stor skilnad emot att nu komma med ett understöd i denna form och säga, att restitution af jernvägens fraktinkomst skall *direkt* utbetalas till det och det beloppet till förmån för en enda eller några få varor — och en viss klass af medborgare.

Jag hemställer till herrarne, om det må anses klokt, att dessa taxefrågor fråntagas Kongl. Maj:t och inkastas i Riksdagen. Är det skäl att taga upp en så ömtålig ekonomisk fråga och införa det tvisteäpplet här? — jag säger införa under Riksdagens pröfning, ty utskottet säger visserligen, att det vore icke första gången, som en dylik restitution af »statsmagterna» lemnats. Det är sant, Kongl. Maj:t har gjort det förut, men Riksdagen har ännu aldrig satt sitt sigill derunder. Det är första gången i dag, så vidt jag vet, som det föreligger för Riksdagen att afgöra, huruvida den

Om nedsättning i vissa jernvägsfrakter. (Forts.)

vill beträda denna väg, hvilken alltså är en för Riksdagen alldeles ny väg. Jag har svårt att tänka mig, att vår jernvägstaxa nu skulle börja regleras efter olika personers och olika orters önskningar i stället för efter en klok och lugn beräkning och uträkning af frakterna, och för min del begriper jag ej, huru en jernvägsstyrelse under sådana förhållanden skall kunna iakttaga någon som helst ordning och rättvisa i hela det stora fraktsystemet.

Härtill kommer en annan sak, som den förste talaren antydde, hvilken är ganska betänklig, den nemligen, att pretentionerna oupphörligen komma att växa. Kalken drifves först ned i samma trafikklass som grus och sten och det lägsta gods, oaktadt man erkänner, att den är mera värd än dessa. Och så hafva vi denna konstiga 1-krona, som Kongl. Maj:t »försöksvis» anbefalt, och försöket blir naturligtvis perpetuelt; sedan vill man hafva $^3/_4$ af frakten i restitution, och för att ingen skall stå i tvifvel, hvad åsyftas i framtiden, har utskottet icke underlåtit att säga, att de *konstgjorda* gödningsämnena, dem taga vi »*för närvarande*» icke. Vidare uttalas i utskottets kläm, att meningen är att utsträcka fraktnedsättningssystemet efter önskningar och petitioner till alla landtmannaprodukter, och slutligen kan jag icke neka till, att denna kombination emellan, att jag så må säga, oss jordbrukare och oss bruksegare nog i sinom tid enligt den der märkvärdiga politiska tyngdlagen kommer att ovilkorligen framkalla kraf på, att både kol och malm skola komma i samma lyckliga belägenhet som nu kalken.

Såsom den förste talaren intygade, är här ej fråga om småsummor, här är fråga om ofantligt stora summor, hvilka äro egnade att betydligt reducera inkomsterna af våra jernvägar. Jag misstänker, att dessa nu stå på sin kulmen. Jag vill påminna om, att här föreligga förslag, som vi alla veta, om sådana inproduktiva saker som ombyggnad af bangårdarna i Stockholm och Göteborg för respektive 25 och 10 millioner. Det förhåller sig med dessa, som när en landtbrukare är nödsakad att bygga om sin ladugård för hundra kor; icke får han mera mjölk för det, men han kan icke undgå utgiften. På samma sätt med dessa bangårdars ombyggnad, utgiften är oundviklig, men den inbringar icke något. Det vore väl derför vida klokare att i de dagar, då man har goda jernvägsinkomster, bereda sig på att samla i hop så, att man icke till dessa inproduktiva företag skall behöfva låna eller anlita skattevägen. Dessutom, när man som jag i dessa dagar varit med om att göra upp budgeten, så är omöjligt att icke erfara en viss oro, när man ser den svenska budgeten så starkt balansera på de dock så osäkra bevillningarna. Tillgångarna må nu vara så rika som helst, men då den stora minskningens, ofredens och nödens dagar komma, då kan det vara godt att hafva dessa fasta inkomsttitlar och ej göra med dem, som man har gjort med grundskatterna o. s. v.

Om nedsättning i vissa jernvägsfrakter. (Forts.)

Slutligen, om man är missnöjd med jernvägsstyrelsen, om dess utredningar icke anses tillfyllestgörande, om styrelsen ej duger till att uppgöra taxorna, låtom oss då anhålla och drifva igenom, att vid sidan om jernvägsstyrelsen sättes ett jernvägsråd, som under ansvar tager hand om dessa taxor, men låt för all del icke dessa frågor lösas genom kamrarnes voteringssiffror.

Jag har till sist ett hvad jag vill kalla politiskt skäl, det är ej första gången jag framställer mina varningar, jag har uttalat dem många gånger förgäfves, men jag känner alltid en smärta af oro, då jag ser förslag föreligga, hvilka lätt tolkas såsom försök att begagna den politiska magten till egna ekonomiska fördelar. Det är farligt i sig sjelf, det stärker oss icke, då det gäller att uppträda mot anspråk, jag menar naturligtvis oberättigade, af dem, som stå nedanför det politiska strecket. Icke heller är sådant en god uppfostran för dem, hvilka måste komma och böra komma så småningom in uti Riksdagen. Produktionssocialism föder lätt konsumtionssocialism.

Jag skulle kunna hafva förenat mig med den förste talaren, men då grefve Posse yttrade, att om den föreliggande restitutionsfrågan faller, kunde hela betänkandet falla, hoppas jag, att jag icke begår någon ovänlighet mot utskottet, då jag anhåller att få yrka afslag på det hela, och jag gör det för öfrigt icke blott för denna restitutionsfrågas skull. Men jag begriper icke, när Kongl. Maj:t genom jernvägsstyrelsen har lemnat all den utredning, hvartill styrelsen varit i stånd rörande samtliga frågorna, hvartill det då skall tjena att å nyo upprepa denna fråga. Må andra taga på sig ansvaret, jag vill åtminstone icke vara med derom. Jag anhåller om afslag på utskottets hemställan.

Herr Benedicks: Jag var ej beredd på, att denna fråga skulle få en sådan, så att säga, storpolitisk omfattning, som den nu fått.

Här har talats om egennytta ifrån dem, som sitta inne med magten, och dermed afses naturligtvis i första rummet »de stora godsegarne». Det var ungefär, som om man skulle hafva befunnit sig på ett folkmöte och hört socialister uppträda och framkomma med de vanliga skälen mot »herrarne», hvilka naturligtvis alltid glömma bort de små i samhället. Jag får påpeka, att det i främsta rummet här gäller tre distrikt uti vårt land, nemligen det småländska höglandet ända ned till Blekinge, det vermländska distriktet ända ned åt Elfsborgssidan till och slutligen en stor del af Norrland. Det är dessa delar, mina herrar, af vårt land, som det nu är fråga om, och det är dessa, som äro i behof af det understöd, som de andra distrikten redan indirekt ega. Detta är orsaken, hvarför utskottet föreslagit en skrifvelse till Kongl. Maj:t, och jag ber att få fästa uppmärksamheten på, att det är först efter det att Kongl. Maj:t i anledning af Riksdagens skrifvelse, om den nu blir beslutad, vidtagit den begärda utredningen, som herrarne blifva

Om nedsättning i vissa jernvägsfrakter. (Forts.)

i tillfälle att pröfva och afgöra denna sak. Man talar här om, att saken skulle innebära en orättvisa mot vissa jordbrukare; men det är ju alldeles tydligt, att saken måste gälla att just utjemna de ojemna förhållandena med afseende å kalkens förekomst inom landet; och jag skall nu taga upp de skäl, som framdragits ifrån tullpolitisk synpunkt.

Jag tror icke, mina herrar, att det är skäl att här slå an denna ton, ty då kunde man komma med allt möjligt i samma väg, och jag frågar då den siste ärade talaren: hvarför skall nu landtbruket eller en del derutaf inom vårt land, som saknar kalk, ej få komma i samma fördelaktiga ställning, som nu redan bergsbruket innehar i Sverige? Om man ser efter i betänkandet, så omtalas der, att restitutionerna för bergsbruket årligen gå till mellan 7- och 8,000 kronor, och hvarför skulle då icke landtbruket kunna få åtnjuta en liknande restitution? Vidare nämnde talaren, att i Danmark är Hedesällskapet såsom en mellanhand. Ja, jag hoppas, att vi snart skola få något, som vi länge önskat, nemligen ett jordbruksministerium, och jag tänker, att detta ministerium skall låta sig angeläget vara att skaffa jordbruket erforderliga lindringar. Det anförda argumentet måste räknas till de obotfärdigas förhinder. Vidare nämnde talaren om en annan sak, och det är kanske *der* vi hafva klaven till hans obegriplighet. Han sade, att kalken gör rika föräldrar och fattiga barn, åtminstone i allmänhet; så tror jag föllo hans ord. Ja, mina herrar, om man det tror, då bör man ställa sig på samma bog som han, men den åsigten är en länge sedan öfvervunnen ståndpunkt. Det är numera fullkomligt utredt, att kalken är en nödvändig betingelse för att ur jorden få fram stora skördar, och utan stora skördar, mina herrar, blir intet jordbruk lönande. Den måste nödvändigt vara med i jorden, och det är endast derför, att man förut satte sin lit uteslutande till kalken, att man således icke såsom i våra dagar tillför jorden äfven andra för vegetationen nödvändiga ämnen, det var endast derför, som man i forna dagar förde ett dylikt tal, och i den inskränkta meningen kunde nog det talesättet ega sitt berättigande, men derom är väl nu, såsom jag hoppas, icke fråga.

Jag vill, ehuru det kanske mera än tillräckligt ordats om systemet, likvisst tala om, att Danmark, hvilket väl måste erkännas vara ett frihandelsland, likasom åtskilliga andra kulturländer, slagit in på denna förderfliga väg, och hvad Danmark särskildt beträffar just i fråga om de trakter, hvilka ligga mest aflägset, nemligen Jylland; men man gör det derför, att man anser, att det bör hjelpas, der hjelpas kan. Samma förhållande och i ännu högre grad gäller i Preussen, ehuru der icke endast med kalk, utan äfven i fråga om mergel. Resultatet häraf har varit högst märkligt att skåda. Ty på trakter, hvilka legat på långa afstånd ifrån mergelförekomster, har man numera kunnat få folk att slå

Om nedsättning i vissa jernvägsfrakter. (Forts.)

sig ned och börja odla, och der, hvarest förut voro endast öde mosshedar, der finnas nu stora, vackra byar, vittnande om stor välmåga. Jag tror icke, att detta låtit sig göra utan kalktillförning i stor skala, och jag tror för min del, att det är en kortsynt politik att af fruktan för en utgift för tillfället vilja neka de landsdelar uppkomst, hvilka i främsta rummet i vårt land äro egnade att gå i spetsen för allt hvad utveckling heter. Ty, mina herrar, dessa af mig nu nämnda landsdelar äro just sådana, hvilka, på samma gång de sakna kalk, äro rikast på mossar och derför just mest i behof af kalk, och det är emedan jag önskar, att dessa landsdelar måtte komma att blomstra, som jag hoppas framgång åt utskottets förslag om en underdånig skrifvelse till Kongl. Maj:t.

Jag vill gent emot den förste talaren säga, att jag skulle visserligen gerna hafva gått in i någon liten polemik med honom rörande vår jernvägstrafik, ty efter de upplysningar vi fått från statens jernvägar, framstår som en möjlighet att under vissa förutsättningar få fulla tåg och derigenom minskade frakttaxor. Jag tror, att jag i vissa fall kan vara med den ärade representanten för Jemtland, men i andra icke. Ty hvad det angår att få fraktnedsättningar till stånd, så är det alldeles påtagligt, att när det gäller att något blanda upp den gamla byråkratism, som ännu tyvärr råder på många håll i vårt land, är det ganska svårt att åstadkomma något af hvad man behöfver, ty när man har klart för sig, att fraktnedsättningar kunna ske, om blott man anskaffar fulla tåg, så får jag för min del säga, att jag anser, att det i främsta rummet åligger jernvägsstyrelsen att göra allt hvad den kan för att åstadkomma dessa fulla tåg. För min del har jag ännu icke sett några försök dertill göras; ehuru visserligen denna sak ej direkt hör hit, hör den dock till saken ganska mycket.

Jag hoppas derför, att på hvad sätt nedsättningar än kunna göras, bör det ske, och att Första Kammaren måtte förena sig uti den Andra Kammarens beslut i frågan.

Grefve Hamilton: Jag har begärt ordet för att inlägga en gensaga emot det klander, herr Tamm rigtat emot jernvägsstyrelsen derför att styrelsen medgifvit vissa fraktnedsättningar. I likhet med herr Tamm föreställer jag mig, att, då Riksdagen anslagit medel för byggande af statsbanor, det icke skett af önskan att få en lämplig kapitalplacering eller höga inkomster, utan på grund af Riksdagens öfvertygelse, att statsjernvägarne skulle bidraga till landets utveckling genom att öka dess produktions- och exportförmåga samt derigenom öka dess skattekällor. Har jag rätt härutinnan, så är det äfven tydligt och klart, att låga fraktsatser äro till gagn särskildt uti ett land med en sådan utsträckning som vårt. Så vida det låter sig göra att få afsättning för landtmannaprodukterna från södra Sverige i Norrland, vore detta otvifvelaktigt till fördel så väl för producenterna i södra Sverige som för konsumenterna i det norra,

och kunde vestgötakalken frambringa rika skördar på Smålands mossar, så skulle detta bidraga till höjande af vårt lands produktionsförmåga. Har man denna uppfattning, bör man emellertid icke klandra jernvägsstyrelsen för dess fraktnedsättningar, då denna styrelse säkerligen icke vidtager nedsättningen i så vidsträckt mån, att staten derigenom tillskyndas förlust.

Om nedsättning i vissa jernvägsfrakter. (Forts.)

Herr Tamm nämnde, att man lämpligen till ett jernvägsråd borde öfverlemna anordnandet af våra frakttaxor, och han har rätt derutinnan. Men det finnes en annan fråga, som äfven borde tagas om hand af detta jernvägsråd, nemligen kongl. jernvägsstyrelsens tarifföfverenskommelse med de enskilda jernvägarne rörande direkt sändning af gods, den s. k. samtrafiken. Denna lider af många föråldrade bestämmelser.

Jag skall be att i detta afseende få anföra ett exempel. Gods, som afsändes från Karlskrona till Malmö, skall enligt gällande bestämmelser gå öfver Vexiö och Alfvesta, oaktadt det numera finnes en direkt bana, som är 25 procent kortare än den äldre sträckan. Är det verkligen lämpligt, att gods skall föras onödiga omvägar, kan det vara tillbörligt, att trafikanten får betala 25 procent högre frakter, än som är nödvändigt?

Jag har velat framhålla detta, oaktadt jag vet, att det blifvit omnämndt redan vid ett föregående tillfälle af en aktad representant från Blekinge län, hvilken icke är närvarande här i dag.

Jag skulle, herr grefve och talman, kunna biträda grefve Taubes förslag, ehuru ogerna; men då grefve Posse förklarat, att det icke skulle lända till någon påföljd, har jag för min del intet yrkande att göra.

Herr Fränckel: Anledningen till att jag för min del anser mig böra yttra mig i denna fråga, i hvilken jag i hvad den afser värdet naturligtvis icke kan hafva någon erfarenhet, är helt enkelt den, att jag vill fästa kammarens uppmärksamhet på den stora risk, som ligger deruti, att man här i detalj och på rak arm vill besluta om några få vissa poster i frakttaxan. Då jag alltid varit en ifrig anhängare af statsbanesystemet, har det naturligtvis varit på den grund, att jag icke betviflat, att statsjernvägarne i vårt land, väl skötta, borde kunna utveckla sig äfven med låga frakter, och staten på dem dock borde hafva den afkastning, som det använda kapitalet kräfde. Men hufvudsakliga skälet för mitt intresse för statsbanesystemet ligger deruti, att jag anser, att endast en statsbana kan, sedan den betalt sina räntor, vara i stånd att bereda den allmänhet, för hvilken den åtagit sig monopolet för transporterna, de lägsta möjliga frakter. Detta är alltså det behof, som statens jernvägar i allmänhet böra söka fylla.

Det uttalande, som Riksdagen gjorde år 1875, nemligen att frakttaxan måste behandlas så, att man i första rummet tillsåge, att det kapital, som är nedlagdt i stambanorna, förräntas, den grund-

Om nedsättning i vissa jernvägsfrakter. (Forts.)

satsen tror jag, att vi under inga vilkor böra öfvergifva. Först och främst måste man sålunda tillse, att jernvägarne för frakt af de transporterade effekterna få sina egna kostnader inom vissa gränser betäckta. Detta är också den synpunkt, som jernvägstaxekomitén af år 1888 uttryckte, då man nemligen der gick till sitt arbete under den förutsättning, att man skulle tillse, att fraktsatserna afvägdes sålunda, att jernvägen kunde betala sina verkliga hafda utgifter. Denna åsigt har också visat sig vara lycklig, och man har nu kommit till den ståndpunkt, att statsjernvägarne snart betala sina räntor. Den tidpunkt är sålunda inne, då statens jernvägar böra sänka sina frakter så mycket, som görligt är under dessa förutsättningar. Hvad är det emellertid man här är i färd med att göra? Jo, man vill taga ut en enda post och kanske i sammanhang dermed några stycken till af de c:a 700 poster, som godstaxan innehåller, och beträffande denna post vill man på grund af den, jag vågar säga, knapphändiga utredning, som föreligger, skrifva till Kongl. Maj:t och begära, att Kongl. Maj:t måtte ytterligare utreda, huruvida icke en nedsättning kunde ske. Jag hemställer till herrarne, om man verkligen på fasta grunder anser sig kunna försvara, att man, om jag så får säga, utrycker denna post med ty åtföljande några få andra poster, för hvilka man nu är intresserad. Föreligger verkligen giltigt motiv för ett sådant förfarande? Jernvägsstyrelsen har ju i sitt svar visat, att jernvägens egna kostnader för frakten af denna vara genom den redan föreslagna nedsättningen icke blifva betäckta. Derjemte har ju jernvägsstyrelsen visat, att de fraktsatser, som man nu tillämpar, äro bättre afpassade än de, som man anfört såsom mönster, nemligen de danska. Hvilka skäl kunna då tala för detta förslag? Jo, dessa ömhetsskäl, som här redan blifvit berörda och ansetts böra vara måttgifvande i denna vigtiga fråga mer än i många andra. Tro herrarne verkligen, att, om man går till väga på detta sätt, icke ömhetsskäl från många andra håll skola framkomma, skäl, som säkerligen skola finna många förespråkare så väl i denna som i Andra Kammaren? Men hvart skulle detta leda? Huru kan man begära, att jernvägsstyrelsen skall kunna sköta statens jernvägar såsom en ekonomisk affär, om ifrån Riksdagen och sedan ifrån regeringen utöfvas påtryckningar, som gå i en helt annan rigtning än den princip, Riksdagen förut uttalat, och som borde vara för jernvägsstyrelsen måttgifvande, nemligen att i första rummet tillse, att det bär sig för statens jernvägar att sköta trafiken? Jag kan ej tänka mig, att en sådan påtryckning kan vara lämplig, och utan att nu ingå i pröfning, huruvida denna fraktnedsättning för en eller annan ort kan vara af behofvet påkallad — jag vill dock påminna derom, att i betänkandet i förbigående beröras några andra poster, såsom kött, fläsk, potatis, spanmål, mjöl och öfriga landtmannaprodukter — vill jag endast framhålla, att en dylik påtryckning icke lär blifva

utan ekonomiska följder, hvilka, enligt hvad ju här från sakkunnigt håll blifvit bevisadt, kunna blifva ganska betänkliga.

Om nedsättning i vissa jernvägsfrakter. Forts.

Jag skulle sålunda för min del vilja anhålla, att, derest kammaren vill göra något uttalande i syfte att få större fraktnedsättning beviljad — om man redan nu blifvit öfvermodig till följd af det öfverskott, som statsjernvägarne lemna —, Riksdagen då i skrifvelse till Kongl. Maj:t ville begära en allmän revision af hela frakttaxan. Men låtom oss väl akta oss för att ur godstaxan här taga ut en eller annan post, som för tillfället särskildt kan intressera oss. Jag vill exempelvis påminna om, att den förra jernvägstaxekomitén påvisat den enda rätta väg, på hvilken denna fråga skall kunna lösas. Jag hyser visserligen intet misstroende till jernvägsstyrelsen beträffande det sätt, på hvilket den sköter sin frakttaxa, men odisputabelt måste äfven andra synpunkter för taxans bedömande göra sig gällande än de, som jernvägsstyrelsen hyser, och af denna anledning har äfven 1893 års jernvägskomité tillstyrkt inrättandet af ett jernvägsråd, sammansatt af de olika element, som kunna anses böra utöfva inflytande på denna fråga. Uttala vi derför här med styrka, då vi afslå detta betänkade, att Riksdagen hyser den önskan, att denna af tvenne komitéer förordade åtgärd om insättandet af ett jernvägsråd måtte blifva vidtagen, så är jag öfvertygad om, att Kongl. Maj:t icke underlåter att i detta fall uppfylla Riksdagens önskan. Då först kunna taxefrågorna blifva behandlade på det sätt de verkligen kräfva, och fraktnedsättning vidtagas, utan att jernvägarnes ekonomi derigenom rubbas.

Jag kan sålunda, herr grefve och talman, under de förhållanden, hvarunder detta betänkande föreligger, icke annat än yrka afslag å det tillfälliga utskottets förslag.

Herr Wennnerberg: Tvenne föregående talare hafva uppträdt mycket bestämdt emot det gjorda skrifvelseförslaget. Ifrån båda hållen hafva skäl anförts, och särskildt från det ena voro dessa skäl så stora och så många, att man, om de verkligen vore befogade, skulle hafva all anledning att draga sig för att lemna sitt bifall åt utskottets förslag. Den siste talaren har anfört en hop faktiska saker, som visserligen äro af vigt och betydelse, men hvilka icke böra och kunna tillmätas *den* bevisningskraft, som han ville uti dem inlägga.

Låtom oss börja ifrån början! Är det väl första gången, som en dylik begäran framstälts från det svenska landtbruket, hvilket dock ännu är vårt lands modernäring och som derför borde ställas högre och omvårdas mera än alla andra näringar? Den tid *kan* komma och den *måste* komma, om man fortfar att lyssna till sådana röster, som säga: »hjelp dem icke!» — då vi handlöst nödgas kasta oss öfver andra oförsökta näringar och så gå en säker ruin till mötes. Låtom oss derför hjelpa, så länge vi ännu kunna hjelpa, helst då hjelpen begäres i så måttlig form som för närvarande.

Om nedsättning i vissa jernvägsfrakter. (Forts.)

Här gäller det ju helt enkelt ett skrifvelseförslag till Kongl. Maj:t med begäran om utredning. Det är visserligen sant, att en utredning redan blifvit verkställd, och är det nu bestämdt så, att ingen vidare utredning kan åstadkommas eller att restitutioner icke kunna lemnas, så få vi ju derom besked af Kongl. Maj:t på grund af skrifvelsen.

Man bör icke låta afskräcka sig genom talet om, att detta skulle vara en »ömtålig ekonomisk fråga». Om hvilken ekonomisk fråga kan man väl säga, att den icke är ömtålig, då den rör en vigtig angelägenhet? Och huru många sådana frågor sträcka sig till större och vigtigare delar af vårt land än just denna? Har det då aldrig skett något i denna väg förut? Har Riksdagen t. ex. aldrig lyssnat till krafvet från Norrland och andra orter att få minskning i frostländigheten, få anslag till afdikningar för detta ändamåls vinnande? Har Riksdagen aldrig lyssnat till framställningar uti mycket mera speciella fall än detta? — Nu gäller det dock icke mindre än åtminstone 7 län, hvilkas jordbrukare icke begära annat än en utredning, i hopp att genom denna utredning skall kunna utrönas, huruvida dem kan medgifvas vissa fraktnedsättningar å statens jernvägar för ett för deras jord alldeles nödvändigt gödningsämne. Och då talar man om, att detta är en ömtålig ekonomisk fråga! Af det talet böra vi dock icke låta skrämma oss, ty denna fråga är helt säkert icke ömtåligare, än att hon kan och bör med kraft handhafvas.

Den, som något känner förhållandena inom de här i fråga varande länen, vet, att de sakna tillgång till kalk och mergel, och han vet också, att uti dessa län bor en idog befolkning, som i sträfsamhet och duglighet är fullt jemförlig med befolkningen inom hvilket som helst af de öfriga länen. När man nu ser, huru dessa landtmän år från år nästan fruktlöst kämpa för att få fram en sparsam afkastning från sin gård, och tillika vet, att detta kunde hjelpas, om de blott finge kalk eller mergel i tillräcklig mängd, måste man ovilkorligen framhålla, hurusom de herrar, som haft tillräckligt penningar för att anskaffa dessa ämnen, inom kort sett de magra tegarne förvandlas till små jordiska paradis. En sådan har här redan blifvit omnämnd, nemligen herr Müller i Småland, men jag skulle äfven vilja anföra en annan, nemligen herr Hugo Tamm, hvilken helt visst med mycken kostnad och allvar vetat och kunnat för sin jord skaffa sig det, som han, när det gäller andra, nästan synes gyckla med. Han talade om, att rika föräldrar ofta få fattiga barn. Ja, det må nu så vara, men anledningen härtill torde knappast vara den, att de skött sin åker väl.

Hvem är det väl, som icke gödslar sin åker, om han vill hafva rikliga skördar? Och detta kallar man att »gå konstiga vägar». Ja, det allra naturligaste vore visserligen, att man icke alls gödslade sin åker, ty hvarje kultur är ju så beskaffad, att det

Om nedsättning i vissa jernvägsfrakter. (Forts.)

ligger en viss konstighet uti den, ehuru i den ädlaste bemärkelse. Och der den konsten icke användes, der får man nöja sig med en fattig kultur.

En sådan fattig kultur existerar nu flerstädes i Småland, i Elfsborgs och Vermlands län, ja, till och med i Blekinge. Landtmännen i dessa landsdelar hafva nemligen ej råd att anskaffa nödiga gödningsmedel. Är det väl då så orimligt, om dessa små jordbrukare försöka att anskaffa sådana för så godt pris som möjligt? De borde egentligen hafva gödningsämnen nära nog för intet. Detta borde ske i statens eget intresse, då derigenom dessa provinser i stället för små jordbrukare med små skatter kunde få burgna jordbrukare med stora skatter.

Borde vi icke söka att följa Danmarks exempel, der man genom statens hjelp förvandlat stora ljunghedar på Jutland till härliga och präktiga åkrar? Så kunde ske äfven hos oss, och åtskilligt *är* gjordt. Jag vill i detta sammanhang erinra derom, att jernvägsstyrelsen med afseende å dessa fraktlindringar redan visat det största tillmötesgående samt uppfattat sin sak på ett annat sätt än t. ex. herrar Fränckel och Tamm, som endast tyckas anse, att jernvägarne äro till, för att staten genom dem skall kunna samla pengar. Så fort jernvägarne kunna betäcka sina annuiteter, bör staten tvärtom vara angelägen att lemna hjelp till dessa, som en gång genom sina målsmän satte staten i stånd att bygga jernvägarne.

I motsats till den föregående ärade talaren, som velat göra denna fråga till en stor sak, vill jag helt enkelt hemställa, att kammaren måtte förena sig om samma skrifvelsebeslut som Andra Kammaren, hvilken dock inom sig har en stor samling af just de mindre jordbrukarne, samt derefter öfverlemna saken till Kongl. Maj:t. Kan Kongl. Maj:t icke godkänna de här äskade restitutionerna eller fraktnedsättningarna, nå väl, då hoppas jag, att Kongl. Maj:t, som nog inser det oafvisliga behofvet af verksam hjelp åt det svenska jordbruket, skall till nästa Riksdag aflåta nådig proposition om ett för det vigtiga ändamålet lämpadt förslagsanslag.

Herr Törnebladh: Den föregående talaren sade, att man i stället för att göra denna fråga till en stor fråga helt enkelt borde biträda Andra Kammarens beslut. Jag undrar emellertid, om det icke just är han, som velat göra detta till en stor sak och mycket större, än den i sjelfva verket är. Då man talar om, hurusom sju län skulle blifva hjelpta genom detta förslag, och hurusom hela vår modernäring skulle få gagn af den föreslagna förändringen i jernvägstaxan, då gör man saken till en stor sak. Men i samma vefva talade han om ett *litet* skrifvelseförslag. Huru dessa båda påståenden hänga i hop med hvarandra, det lemnar jag derhän. Jag vill dock fästa uppmärksamheten på, att detta skrifvelseförslag verkligen icke är så litet, då det ju innehåller någonting all-

Om nedsättning i vissa jernvägsfrakter. (Forts.)

deles nytt, nemligen dels uppställandet af restitutionsprincipen, hvilken Riksdagen i detta afseende aldrig omfattat, och dels Riksdagens upptagande af en särskild punkt i den stora frakttaxan för att fästa Kongl. Maj:ts uppmärksamhet på, att denna framför alla behöfver rättas. Detta är en detalj, på hvilken man icke utan fara kan inlåta sig. Helt annat vore det, om Riksdagen gjorde en framställning om verkställandet af en allmän revision af gällande frakttaxa. Det vore ett principielt uttalande, för hvilket man kunde stå, och hvilket kunde föranleda ett noga öfvervägdt uttalande af Kongl. Maj:t. Här åter är det fråga om en alldeles särskild sak, hvars betydelse man på grund af dess konseqvenser för framtiden icke kan öfverskåda. Den af den föregående talaren gjorda jemförelsen mellan denna fråga och anslagen till frostländighetens förminskande i Norrland har samma fel som jemförelser i allmänhet, men i större grad än de flesta andra jemförelser: den haltar. Det senare är nemligen någonting helt annat än att ordna jernvägsfrakterna så, att de utan att åstadkomma kapitalplacering dock bereda jernvägarne möjlighet att bära sig, så att man icke behöfver använda skattemedel för att gynna den ena näringen eller delar af en näring på en annan närings bekostnad.

Det är ur dessa synpunkter, som jag för min del instämmer i yrkandet på afslag.

Sedan öfverläggningen förklarats härmed slutad, yttrade herr talmannen, att i afseende på förevarande utlåtande yrkats: 1:o att hvad uttskottet hemstält skulle bifallas, 2:o af grefve *Taube*, att Första Kammaren skulle biträda Andra Kammarens beslut med den ändring, att slutmeningen erhölle följande lydelse: »fraktkostnaderna kunde lindras genom nedsättning af fraktafgifterna», och 3:o att utskottets hemställan skulle afslås.

Sedermera gjorde herr talmannen propositioner i enlighet med dessa yrkanden och förklarade sig anse propositionen på bifall till utskottets hemställan vara med öfvervägande ja besvarad.

Votering begärdes, i anledning hvaraf och sedan till kontraproposition dervid antagits afslag å utskottets hemställan uppsattes, justerades och anslogs en så lydande omröstningsproposition:

Den, som bifaller hvad Första Kammarens tillfälliga utskott hemstält i utlåtandet n:o 12, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, afslås utskottets hemställan.

Omröstningen företogs, och vid dess slut befunnos rösterna hafva utfallit sålunda:

Ja — 50;

Nej — 29.

Anmäldes och bordlades bevillningsutskottets betänkande n:o 33, med förslag till den af Riksdagen fastställda bevillningssummans utgörande.

Upplästes och godkändes konstitutionsutskottets förslag till Riksdagens skrifvelser till Konungen:

n:o 122, i anledning af Kongl. Maj:ts proposition till Riksdagen med förslag till ändrad lydelse af §§ 5 och 6 regeringsformen; och

n:o 123, i anledning af Kongl. Maj:ts proposition till Riksdagen med förslag till ändrad lydelse af 2 § 4:o tryckfrihetsförordningen.

Upplästes och godkändes statsutskottets förslag till Riksdagens skrifvelser till Konungen:

n:o 62, angående regleringen af utgifterna under riksstatens tredje hufvudtitel, innefattande anslagen till utrikesdepartementet;

n:o 103, i anledning af Riksdagens år 1898 församlade revisorers berättelse angående verkställd granskning af statsverkets jemte dertill hörande fonders tillstånd, styrelse och förvaltning under år 1897;

n:o 104, i anledning af Kongl. Maj:ts proposition angående disposition af Ekolsunds bro i Upsala län m. m.;

n:o 105, i anledning af Kongl. Maj:ts proposition angående försäljning af kronolägenheten Nykrogen samt delar af förra militiebostället $1^1/_4$ mantal Erfvinge n:o 3 i Stockholms län;

n:o 106, i anledning af Kongl. Maj:ts proposition angående öfverlåtelse till Göteborgs stad af kronans rätt till viss mark i Majornas 4:e rote;

n:o 107, i anledning af Kongl. Maj:ts proposition angående försäljning af en till förra militiebostället $^5/_8$ mantal Ålsunda n:o 2 i Stockholms län hörande lägenhet;

n:o 108, i anledning af Kongl. Maj:ts proposition angående försäljning till Vara köping af ett område af länsmansbostället $^1/_2$ mantal Vara Stommen n:o 9;

n:o 109, i anledning af Kongl. Maj:ts proposition angående förändring i gällande föreskrifter om åsättande af grundskatt m. m.;

n:o 110, angående utgifvande af en handbok öfver gällande föreskrifter rörande de i rikshufvudboken uppförda anslag och fonder;

n:o 111, i anledning af Kongl. Maj:ts proposition angående ett till allmänna läroverket i Kalmar beviljadt lån;

n:o 112, angående anläggning af en centralverkstad för reparation af lokomotiv för mellersta och södra Sveriges statsbanor;

n:o 113, angående fullbordande af statsbanan mellan Krylbo och Örebro samt fortsättning af statsbanan från Göteborg till Skee;

n:o 114, i anledning af Kongl. Maj:ts proposition angående pension för statistikern hos telegrafstyrelsen E. S. Severin;

n:o 115, i anledning af Kongl. Maj:ts proposition angående understöd åt förre sergeanten F. Bergman;

n:o 116, i anledning af Kongl. Maj:ts proposition angående understöd åt arbetsledaren August Andersson;

n:o 117, i anledning af Kongl. Maj:ts proposition angående arrendefri upplåtelse till Jönköpings läns fångvårdsförening af förra militiebostället $^1/_2$ mantal Långanäs n:o 1 i nämnda län; samt

n:o 118, i anledning af Kongl. Maj:ts proposition angående disposition af kronolägenheten Halmstads slottsjord.

Upplästes och godkändes bevillningsutskottets förslag till Riksdagens skrifvelser till Konungen:

n:o 119, i anledning af Kongl. Maj:ts proposition angående vissa ändringar i gällande förordning angående stämpelafgiften; och

n:o 120, angående ändring i 4 § bevillningsförordningen och 2 § i instruktionen för taxeringsmyndigheterna.

Upplästes och godkändes lagutskottets förslag till Riksdagens skrifvelser till Konungen:

n:o 90, i anledning af väckta motioner angående ändrad lagstiftning om skilnad i trolofning och äktenskap;

n:o 91, i anledning af väckt motion om ändrade straffbestämmelser för brott, som omförmälas i 18 kap. 6 och 13 §§ strafflagen;

n:o 92, i anledning af väckt motion med förslag till lag om skydd för vissa mönster och modeller;

n:o 93, angående ordnandet af rättsförhållandena emellan kommuner och enskilde vid genomförande af stadsplaner m. m.;

n:o 94, i anledning af Kongl. Maj:ts proposition med förslag till lag om ersättning af allmänna medel i vissa fall för skada, som förorsakats af embets- eller tjensteman, till lag om ändrad lydelse af 17 kap. 11 § handelsbalken samt till lag om ändrad lydelse af 85, 86, 143 och 164 §§ utsökningslagen;

n:o 95, i anledning af Kongl. Maj:ts proposition med förslag till lagar om ändrad lydelse af § 31 i kungörelsen angående enskilda banker med rätt att utgifva egna banksedlar den 12 juni 1874 samt af 18 § i lagen angående bankaktiebolag den 19 november 1886;

n:o 96, i anledning af Kongl. Maj:ts proposition med förslag till lag om ändrad lydelse af 3 § sjölagen;

n:o 97, i anledning af Kongl. Maj:ts proposition angående mosaiske trosbekännares fattigvård;

n:o 98, i anledning af Kongl. Maj:ts proposition med förslag till lag angående ändrad lydelse af 11 kap. rättegångsbalken, till lag angående påföljd i vissa fall af parts uteblifvande i brottmål, till lag om ändrad lydelse af 5 och 6 §§ i förordningen angående ändring i vissa fall af gällande bestämmelser om häradsting den 17 maj 1872, till lag angående ändrad lydelse af 17 § i lagen om handelsbolag och enkla bolag den 28 juni 1895, till lag angående ändrad lydelse af 41 § i lagen om aktiebolag den 28 juni 1895 samt till lag angående ändrad lydelse af 24 § i lagen om registrerade föreningar för ekonomisk verksamhet den 28 juni 1895;

n:o 99, i anledning af Kongl. Maj:ts proposition med förslag till lag om ändrad lydelse af 86, 87, 123 och 148 §§ i strafflagen för krigsmagten den 7 oktober 1881;

n:o 100, i anledning af väckt motion med förslag till lag om beräkning i vissa fall af tid, som afses i lagen om skydd för vissa mönster och modeller;

n:o 101, i anledning af väckta motioner angående registrering af jemväl andra föreningar än sådana, som hafva ekonomisk verksamhet till sin uppgift; samt

n:o 102, i anledning af Kongl. Maj:ts proposition med förslag till kungörelse om ändrad lydelse af § 8 i lagen angående köttbesigtning och slagthus den 22 december 1897.

Upplästes och godkändes särskilda utskottets förslag till Riksdagens skrifvelse, n:o 121, till Konungen, i anledning af Kongl. Maj:ts proposition till Riksdagen med förslag till lag angående civile tjensteinnehafvares rätt till pension af staten m. m.

Ledighet från riksdagsgöromålen beviljades herr Hasselrot från och med den 12 innevarande maj till riksdagens slut.

Justerades 10 protokollsutdrag för denna dag.

På framställning af herr talmannen beslöts, att de under dagen första gången bordlagda ärendena skulle sättas främst på föredragningslistan till morgondagens sammanträde.

Kammaren åtskildes kl. 3,20 e. m.

In fidem

A. v. Krusenstjerna.

STOCKHOLM, CENTRAL-TRYCKERIET, 1899.